

dr hab. Aleksandra Kuzior, prof. PŚ
Wydział Organizacji i Zarządzania
Katedra Stosowanych Nauk Społecznych
Politechnika Śląska

Zabrze, 08.10.2022 r.

Recenzja rozprawy doktorskiej pt.:
**„MODEL SPOŁECZNIE ODPOWIEDZIALNEJ PUBLICZNEJ UCZELNI
EKONOMICZNEJ”**

autorstwa mgr Wiolety Gałat
napisanej pod kierunkiem naukowym
prof. dr hab. Janiny Filek (promotor)
i dr. Marcina Kędzierskiego (promotor pomocniczy)

Rozprawa doktorska mgr Wiolety Gałat pt. „**Model społecznie odpowiedzialnej publicznej uczelni ekonomicznej**” przygotowana została po kierunkiem naukowym prof. dr hab. Janiny Filek (promotor) i dr. Marcina Kędzierskiego (promotor pomocniczy). Podstawą formalną przygotowania recenzji przedstawionej rozprawy doktorskiej jest pismo RDC.600.49.2.2022 prof. dr. hab. inż. Stanisława Popka, Dyrektora Szkoły Doktorskiej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie z dnia 18 lipca 2022r.

Rozprawa doktorska mgr Wiolety Gałat liczy łącznie 344 strony, w tym 320 stron opracowania merytorycznego wraz z bibliografią, netografią i aktami prawnymi. Pozostałe strony zawierają spis rysunków, spis tabel i załączniki. Składa się ze wstępu, czterech rozdziałów, rekomendacji, podsumowania oraz wspomnianej wcześniej bibliografii, spisu przywołanych aktów prawnych, netografii oraz spisu rysunków, spisu tabel i załączników.

Tytuł rozprawy odpowiada zawartej w niej treści i podejmuje stosunkowo nowy problem społecznej odpowiedzialności uczelni. Autorka uzasadnia usytuowanie problematyki podjętej w rozprawie doktorskiej w naukach o polityce i administracji. Niemniej jednak praca ma charakter interdyscyplinarny. Autorka łączy zagadnienia z nauk o zarządzaniu i jakości (np. usytuowanie rozważań w nurcie zarządzania humanistycznego, przywołanie stanowisk m.in. Stonera, Wankela, Druckera i in.) z naukami humanistycznymi (konteksty filozoficzne, etyczne oraz prawne) oraz naukami o polityce i administracji (co Autorka krótko uzasadnia we wstępie).

Rozdział pierwszy dysertacji poświęcony jest klasycznej idei uniwersytetu i jego misji. Historyczne ujęcie dobrze przedstawia tło dalszych rozważań Autorki, która eksponuje kwestie misji jako elementu wyróżniającego funkcjonowanie organizacji opartej na celu zdefiniowanym w misji. Przedstawione zostały dwa podejścia do misji uniwersytetu: tradycyjne i menedżerskie. To drugie związane jest z przeobrażeniami, które nastąpiły w XX wieku. Autorka wprowadza symboliczną datę roku 1989, co niewątpliwie ukierunkowuje czytelnika na zjawiska mające miejsce w Polsce, chociaż przeobrażenia te charakterystyczne są dla całego zachodniego świata. Idea uniwersytetu ewoluuje, zmienia się, odpowiada na potrzeby otoczenia społeczno-gospodarczego. W dalszej części pracy ten wątek jest jednak rozwinięty i bardziej dokładnie ukierunkowuje czytelnika na historię rozwoju uniwersytetów w Polsce. Autorka nawiązuje do tradycji Platońskiej akademii, Arystotelesowskiego liceum, a następnie skrótowo opisuje pierwsze średniowieczne uniwersytety w Padwie i Paryżu oraz Uniwersytet Krakowski, jako protoplastę Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kontynuując historyczne wędrówki po uniwersytetach Autorka przywołuje uniwersytet Humboldtowski i uniwersytet Newmana. Kreśli krytyczny obraz rozwijających się w XX wieku ideologii faszystowskiej, nazistowskiej, socjalistycznej i komunistycznej, które w bardzo negatywny sposób odbiły się na „wolności” uniwersytetów. Czytelnik może się także zapoznać z krótką historią rozwoju uniwersytetów w Polsce. Ta historyczna wędrówka jest bardzo ciekawa, ale pozostawia pewien niedosyt ze względu na lakoniczność niektórych opisów. Natomiast bardzo zgrabnie autorka przechodzi do nakreślenia etosu akademickiego i historycznie ukształtowanych dwóch misji uczelni: poznawczo-badawczej i dydaktycznej oraz do uwarunkowań politycznych, prawnych i administracyjnych wpływających na misję uczelni. Autorka nawiązuje do procedur administracyjnych i zadań, które uczelnia wypełnia jako instytucja publiczna, bo o takich uczelniach w pracy jest mowa. Wskazuje na zmiany uniwersytetu z instytucji społecznej na instytucję ekonomiczną i częste włączanie do dwóch tradycyjnie ukształtowanych misji także elementów komercjalizacji. Autorka konkluduje, że oczekiwanie od uczelni elastyczności i efektywności ekonomicznej niszczy tradycyjną misję uniwersytetu, ale z drugiej strony otwiera uniwersytety na współpracę z otoczeniem biznesowym oraz ukierunkowanie na innowacyjność i wzrost gospodarczy. W takim ujęciu rzeczywiście gubi się pierwotna idea uniwersytetu. Zagrożeniem dla misji poznawczo-badawczej jest popularna w ostatnim czasie „grantoza”, charakteryzująca się pewną schematycznością. To wszystko prowadzi do kryzysu uniwersytetu w jego klasycznym rozumieniu miejsca, gdzie możliwe jest dociekanie prawdy bez dodatkowych uwarunkowań. Ewolucja widoczna jest także w rozumieniu misji dydaktycznej, która coraz częściej

podporządkowana jest potrzebom rynku pracy i oczekiwaniom pracodawców. W oparciu o literaturę przedmiotu i własne rozważania Autorka przeprowadza na ten temat na łamach dysertacji ciekawą dyskusję. Z konkluzją należy się zgodzić: bezwarunkowe podporządkowanie się naciskom czynników zewnętrznych (społecznych, politycznych, ekonomicznych) oraz myślenie o uniwersytecie jako o przedsiębiorstwie niewątpliwie sprowadzi uniwersytet do rangi szkoły zawodowej i jej funkcji usługowej, niwecząc tym samym dorobek pokoleń akademików i trwałość uniwersytetu jako instytucji ukształtowanej na bazie misji pierwszych uniwersytetów, czyli podważa ciągłość trwania pewnej tradycji związanej z historycznie ukształtowaną misją i wartościami akademickimi. Autorka podejmuje także ciekawą dyskusję na temat trzeciej misji uczelni, misji społecznej inaczej zwanej także służbą publiczną. Trzecia misja uczelni jest swego rodzaju odpowiedzią na oczekiwania interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych. Autorka podkreśla jednak, że misja historyczna uniwersytetu stanowi wartość nadrzędną, chociaż wskazuje także, że nowa misja zmienia nieco postrzeganie misji poznawczo-badawczej i dydaktycznej. W analizowanych dokumentach, raportach i opracowaniach naukowych na pierwszy plan wysuwają się potrzeby interesariuszy zewnętrznych, a więc idzie to w kierunku praktyczno-usługowym, co, jak podkreśla Autorka, jest pewnym niebezpieczeństwem dla zachowania historycznego kształtu misji uniwersytetu. Ładnie wyeksponowane są zagadnienia społecznej odpowiedzialności korporacyjnej jako narzędzia marketingowego i/lub nowej strategii zarządzania, jednak nie do końca przydatne dla uniwersytetów. Dlatego Autorka decyduje się na usytuowanie rozważań na temat społecznej odpowiedzialności uczelni w aspekcie zarządzania humanistycznego. Argumenty Autorki wydają się słuszne, a Jej stanowisko uzasadnione. Mam tutaj jednak pewną wątpliwość, co do tożsamości sformułowań „model społecznie odpowiedzialnej uczelni” i „model społecznej odpowiedzialności uczelni”. Ponieważ sformułowania te w pracy pojawiają się zamiennie, oczekiwałam od Autorki uzasadnienia, że można te sformułowania uznać za tożsame.

Rozdział drugi rozpoczyna refleksja na temat zarządzania humanistycznego i w tym kontekście omówiona zostaje teoria interesariuszy. Autorka przedstawia różne ujęcia i nurty badawcze, które analizuje i porównuje, wskazując charakterystyczne cechy i metody badań. Następnie identyfikuje interesariuszy w nurcie zarządzania humanistycznego, przedstawia różne klasyfikacje interesariuszy, wreszcie identyfikuje interesariuszy uczelni, krytykując podejście ekonomiczne do sprawozdawczości (raportowania) uczelni w zakresie społecznej odpowiedzialności.

Trochę niezrozumiałe jest w tym rozdziale wcześniejsze omówienie społecznej odpowiedzialności uczelni, a następnie nawiązanie do społecznej odpowiedzialności biznesu. Z perspektywy wcześniejszych dociekań, które prowadzi Autorka, wywodząc społeczną odpowiedzialność uczelni z koncepcji społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, powinno być raczej na odwrót. Taki układ burzy nieco logikę wyводу Autorki tym bardziej, że w kolejnym podrozdziale Autorka znów wraca do omawiania zagadnień społecznej odpowiedzialności uczelni. Nie stanowi to jednak znaczącej niedogodności w zrozumieniu istoty wywodów Autorki.

Poważniejsze usterki i błędy pojawiają się w kalendarium społecznej odpowiedzialności biznesu, przygotowanym przez Autorkę. Przy Milenijnych Celach Rozwoju pojawia się data 2002 rok, należy jednak zaznaczyć, że 189 Państw świata przyjęło Milenijne Cele Rozwoju na 55 sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ w roku 2000. Błąd pojawia się również w przypisaniu przez Autorkę raportu „Człowiek i jego środowisko” Klubowi Rzymskiemu (s.85). Błędy te wynikają z braku odniesień do oryginalnych źródeł. Autorka pisze także, że raport „Nasza wspólna przyszłość” został wydany w 1983 roku (s.88), tymczasem w tym roku powołana została komisja Brundtland, przygotowująca raport, a sam raport został wydany w 1987 roku. Pojawiają się usterki w zapisie nazwisk, np. A.B. Carrola.

Autorka pisze o uczelniach publicznych, które, jak twierdzi, „z samego założenia wypełniają (...) zadania społeczne, zatem ich działalność powinna być rzetelna i transparentna”. Należy się zgodzić ze stanowiskiem Autorki, aczkolwiek należy także jasno wyartykułować, że takie same zasady powinny obowiązywać uczelnie prywatne. Mimo tego, że są to w pewnym sensie przedsiębiorstwa biznesowe, to ich główne posłannictwo powinno być takie samo, jak uczelni publicznych. Nie można tutaj robić żadnego rozgraniczenia ze względu właśnie na samą ideę uniwersytetu jako takiego.

W tym rozdziale pojawiają się również rozważania, które ugruntowane są na aktach prawnych, m.in. przywołany jest Kodeks pracy i Ustawa o związkach zawodowych, chociaż tej drugiej w tym rozdziale Autorka nie przywołuje bezpośrednio. W kontekście radzenia sobie z sytuacją kryzysową związaną z Covid-19 Autorka przywołuje Rozporządzenie Ministra (Dz.U.2020, poz. 405, Dz.U.2020, poz. 433). Natomiast ustawa o szkolnictwie wyższym została w tym rozdziale przywołana jedynie sygnalnie. Brakuje systematycznej analizy aktów prawnych, które regulują funkcjonowanie uczelni w odniesieniu do ich wewnętrznych i zewnętrznych interesariuszy. Do aktów prawnych i polityk UE, a także do uczelnianych procedur, kodeksów i zarządzeń Autorka nawiązuje bardziej szczegółowo w poszczególnych podrozdziałach rozdziału trzeciego.

W sposób uporządkowany i systematyczny w rozdziale drugim przedstawione zostały natomiast inicjatywy związane ze społeczną odpowiedzialnością uczelni.

Rozdział trzeci dotyczy już konkretyzacji społecznej odpowiedzialności uczelni w publicznych uczelniach ekonomicznych. Rozdział ten ma charakter empiryczny. Zawiera omówienie koncepcji badań i opis metod badawczych. Zostały tu także sprecyzowane hipotezy badawcze. Główna hipoteza brzmi: „zbudowanie i wdrożenie elementów modelu społecznej odpowiedzialności ułatwi i przyspieszy dostosowanie się uniwersytetów do zmieniających się oczekiwań interesariuszy”. Hipotezy pomocnicze są następujące:

- 1). Uwzględnienie oczekiwań interesariuszy mających wpływ na funkcjonowanie uczelni pozwala na lepsze dopasowanie do potrzeb wynikających z zachodzących zmian społeczno-gospodarczych.
- 2). Dotychczasowe działania z zakresu społecznej odpowiedzialności uczelni w większości przypadków podejmowane są epizodycznie.
- 3). Realizowanie zasad społecznej odpowiedzialności uczelni zwiększa renomę ośrodka, jakość organizacyjną oraz zadowolenie interesariuszy wewnętrznych.
- 4). Implementacja modelu społecznej odpowiedzialności uczelni pozwala na większą elastyczność wobec zachodzących zmian.

Autorka stosuje dość eklektyczne podejście do badań empirycznych. Metodologia nie jest do końca uporządkowana. Nie wiadomo, w jakim zakresie analizy dotyczą dokumentów, w jakim zakresie danych zastanych (te też mogą oczywiście dotyczyć analizy dokumentów, jednak są to już innego typu dokumenty wewnętrzne zawierające raporty, sprawozdania, zestawienia, statystyki, itd.). odpowiednio opracowanych na podstawie prowadzonych przez uczelnie statystyk. Metody opisane są dość chaotycznie. Autorka nie podaje jaki był dobór próby badawczej do badań ankietowych, nie zostały określone zmienne (zależne, niezależne, itd.). Autorka nie podaje ilości osób, które wzięły udział w wywiadach, podaje tylko ilość uczelni, zatem można domniemywać, że były to co najmniej 4 osoby, z którymi przeprowadzone zostały wywiady. Informacja ta pojawia się dopiero przy wywiadach dotyczących wymiany międzynarodowej. Natomiast same badania są ciekawe, a ich wyniki pozwalają na wyciągnięcie wniosków, na jakim etapie znajdują się badane uczelnie ekonomiczne w realizacji założeń społecznej odpowiedzialności i w jakich obszarach ją realizują. Badania te, jak mierniam, mogą się przyczynić nie tylko do promocji idei społecznej odpowiedzialności uczelni, ale także implementacji zaproponowanego modelu. Pomijając fakt braku metodologicznego uporządkowania, rozdział trzeci jest dobrze przygotowanym opisem działań poszczególnych uczelni ekonomicznych w zakresie

społecznej odpowiedzialności oraz przedstawia rzetelną analizę przeprowadzonych badań ankietowych. W mojej opinii opisy są kompletne, rzeczowe, pokazują różne obszary społecznego zaangażowania uczelni. To zdecydowanie najlepszy fragment dysertacji.

Ankietyzacja wśród kadry akademickiej pozwala na zbadanie opinii o stanie aktualnym różnych rozwiązań i rodzajów wsparcia.

Rozdział czwarty zawiera podsumowanie części empirycznej i ocenę społecznej odpowiedzialności uczelni ekonomicznych w Polsce. Rozdział ten zawiera także zaproponowany przez Autorkę model społecznie odpowiedzialnej publicznej uczelni ekonomicznej, tym samym Autorka realizuje główny cel rozprawy. Założone cele szczegółowe również zostały zrealizowane w przedstawionej do recenzji dysertacji.

Autorka w tym rozdziale próbuje także przekonać czytelnika, że postawione hipotezy badawcze zostały zweryfikowane pozytywnie. Nie do końca mogę się zgodzić z Autorką. W mojej opinii na podstawie przeprowadzonych badań nie da się ani potwierdzić, ani sfalsyfikować postawionych hipotez badawczych. Autorka założyła, że zbudowanie i wdrożenie elementów modelu społecznej odpowiedzialności ułatwi i przyspieszy dostosowanie się uniwersytetów do zmieniających się oczekiwań interesariuszy. Nie jest możliwe zweryfikowanie tej hipotezy, ponieważ Autorka dopiero zbudowała (zaproponowała) ten model. Model jeszcze nie został wdrożony, nie został zwalidowany, raczej tylko został zidentyfikowany na bazie działań poszczególnych uczelni. Na jakiej podstawie można więc stwierdzić, że ułatwi i przyspieszy dostosowanie się uniwersytetów do zmieniających się oczekiwań interesariuszy? Weryfikacja (konfirmacja bądź falsyfikacja) pozostałych hipotez też jest dla mnie wątpliwa. Przy niektórych hipotezach Autorka stosuje formę opisową i nie określa jednoznacznie, czy hipoteza została zweryfikowana pozytywnie czy też nie. Część pracy zatytułowana „Rekomendacje” tak naprawdę nie zawiera żadnych rekomendacji i moim zdaniem jest zbędny, ponieważ zawiera powtórzenie już wcześniej zaprezentowanych treści.

W pracy pojawia się sporo niepotrzebnych powtórzeń. Niezrozumiałe też jest dlaczego do poszczególnych komponentów badania Autorka nie uwzględniła wszystkich badanych uczelni ekonomicznych. Autorka pisze, że w badaniach (ankietowych) wzięło udział 627 respondentów (s.140), a w tabeli na s. 144 Autorka podaje ogólną ilość zatrudnionych z poszczególnymi stopniami i tytułami naukowymi pracowników naukowych. Wprowadzenie tych danych jest niezrozumiałe w podrozdziale omawiającym wyniki ankietyzacji pracowników naukowych i moim zdaniem zupełnie niepotrzebne.

Pozostałe drobne uwagi:

Autorka nie zawsze sięga do źródeł, opisuje je za pośrednictwem innych opracowań, np. nawiązując do teorii interesariuszy Freemana, która wydaje się być kluczowa dla Jej rozważań, nie sięga do „Strategic Management: a stakeholder approach” (1984) ani wcześniejszych opracowań, w których pojawia się pojęcie interesariuszy. Autorka używa także tylko jednego imienia autora teorii interesariuszy. Proponuję na przyszłość stosować inicjały obu imion używanych przez R.E. Freemana. Podobnie jest w przypadku przywołania stanowisk Benthama czy Smitha.

Autorka przywołując dokumenty Unii Europejskiej czy polskie ustawy nie zawsze podaje ich opis bibliograficzny w przypisie dolnym, to zdecydowanie utrudnia lokalizację konkretnego dokumentu. Przy aktach prawnych najlepiej posługiwać się numerami poszczególnych ustaw, zarządzeń, rezolucji, itd. i dzienników, w których zostały opublikowane.

Autorka powinna konsekwentnie stosować skróty Społecznej Odpowiedzialności Uczelni, raz bowiem stosuje SOU innym razem USR od angielskiej nazwy. W pracy przygotowywanej w j. polskim lepiej stosować skrót pochodzący od terminu użytego w j. polskim (por. np. rysunek na s. 101, 104).

Przy użytych skrótach pochodzących z j. angielskiego powinny być podane ich pełne nazwy najpierw w j. angielskim a następnie w j. polskim. Podanie skrótu pochodzącego od angielskich nazw i polskich pełnych nazw jest mylące.

W pracy pojawiają się liczne błędy i usterki językowe oraz interpunkcyjne. Nie wpływają one w zasadniczy sposób na komunikatywność całego wywodu badawczego, ale nie mogą zostać niezauważone. Praca wymagałaby dobrej korekty edytorskiej.

Konkluzja

Mimo licznych uwag przedstawionych powyżej praca posiada także wiele walorów. Przede wszystkim Autorka podjęła się opracowania tematu stosunkowo słabo zbadanego. Temat jest jak najbardziej aktualny i ważny. Interdyscyplinarne podejście pozwala na bardziej dogłębne zbadanie stosunkowo nowych zjawisk i przedstawienie ich z różnych perspektyw poznawczych. Biorąc pod uwagę walory pracy wyszczególnione w konkluzji, jak również te, które zawarte zostały w tych częściach recenzji, które odnoszą się do poszczególnych rozdziałów, należy pracę ocenić pozytywnie, widać bowiem ogrom pracy włożony w przygotowanie dysertacji oraz ciekawe i w sposób komunikatywny zaprezentowane dociekania naukowe. Przede wszystkim ważne jest to, że nie zagubiła się w tych dociekania, a wręcz została wyeksponowana, idea uniwersytetu. To ważne w czasach urynkowania edukacji wyższej. Ostatecznie stwierdzam więc, że rozprawa doktorska przygotowana przez Panią mgr Wioletę Gałat spełnia ustawowe wymagania stawiane

kandydatom do stopnia doktora, określone ustawą o stopniach i tytułach naukowych – zgodnie z art. 13 ust. 1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki w związku z art. 179 Ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r., poz. 1669). Stwierdzam, że przedstawiona do oceny rozprawa doktorska zawiera oryginalne dociekania naukowe, potwierdzając wiedzę oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia badań naukowych przez Doktorantkę. Na tej podstawie wnioskuję o dopuszczenie Pani mgr Wiolety Gałat do dalszych etapów postępowania o nadanie stopnia doktora w dyscyplinie nauki o polityce i administracji.

dr hab. Aleksandra Kuzior, prof. PŚ

